

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1934

ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙ ΙΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1935

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Κύριοι Ἐταῖροι,

Τὸ μνημόσυνον ἡμῶν ἐφέτος περιλαμβάνει κορυφαίους συνεργάτας ἔν τε τῷ διεθνεῖ καὶ ἔν τῷ ἔθνικῳ στίβῳ, προπέμπομεν δὲ αὐτοὺς μετὰ βαθείας εὐλαβείας εἰσερχομένους εἰς τὸ περιλάμπρον ἠρῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Corrado Ricci ὁ ἐπιφανέστατος Ἴταλὸς ἱστορικὸς τῆς τέχνης καὶ ὀργανωτὴς τῶν μουσείων καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἔθνικῶν μνημείων τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐμπυχωτῆς τῶν σχετικῶν σπουδῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἰδρυτῆς σπουδαίων σειρῶν καλλιτεχνικῶν δημοσιευμάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐμφάνισις ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὸ ἔθνος αὐτοῦ καὶ ἀφειτηρίαν σημαντικωτάτης προόδου καὶ τελειώσεως τῶν γραφικῶν τεχνῶν, ἐπελθούσης διὰ τῆς ἀενάου συμβολῆς τοῦ ἀξιοθαυμάστου ὄντως ἔθνικοῦ καθιδρύματος γραφικῶν τεχνῶν τοῦ Bergamo.

Ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μία δόξα τῆς Γαλλικῆς κλασσικῆς ἀρχαιολογίας καὶ ἐπιφανέστατος παράγων τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης.

Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ εἶχε συνενώσει ἡ φύσις τρεῖς θαυμαστάς ιδιότητας τὴν τοῦ βαθέος ἐπιστήμονος, τὴν τοῦ κομποτάτου συγγραφέως καὶ τὴν τοῦ ἐξαιρετοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ ὀλυμπία γαλήνη καὶ ἡ ὄντως ἀριστοκρατικὴ εὐγένεια τῆς ψυχῆς ἐχαρᾶκτῆριζον τὸν ἄνδρα ὡς μέγαν ἀνθρωπιστὴν καὶ ἀνέδειξαν αὐτὸν μέγαν προστάτην καὶ εὐεργέτην τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ. Τοῦτο δὲ οὐχὶ μόνον διὰ τοὺς Γάλλους ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἄλλον ὅπωςδῆποτε σχετισθέντα πρὸς τὴν πολύτιμον αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀναστροφῆν.

Ἡ ὑπέροχος αὕτη ψυχικὴ σύνθεσις καὶ ἡ μειλίχιος, ἀλλ' ἐδραία δικαιοσύνη τοῦ Ἐδμόνδου Pottier ὑπῆρξεν τὸ ὑψηλὸν βᾶθρον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἡ εὐρεία αὐτοῦ ἐπιστήμη ἠδυνήθη νὰ ἀκτινοβολήσῃ μακρὰν καὶ νὰ ἀσκήσῃ βαθεῖαν ὄντως ἐπίδρασιν. Ἡ ἐπιστημονικὴ πανοπλία τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἤδη ἀπὸ πρωῒμου ἡλικίας ἀρξάμενη κατηρτίσθη βαθμιαίως καὶ ἀθορύβως, στηριζομένη δὲ εἰς τὸ ἔμφυτον πολυμερὲς ἐνδιαφέρον τῆς διανοίας του, ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ σημαντικώτατον ὀργανικὸν σύστημα ἐδραζόμενον ἐπὶ τῆς ἐμβριθεστάτης γνώσεως συμπάσης τῆς ἀρχαίας μεσογειακῆς καὶ ἀνατολικῆς τέχνης. Διότι ὁ Ἐδμόνδος Pottier ὑπῆρξε μὲν κατ' ἐξοχὴν ἐπιφανὴς διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς ἀγγειογραφίας, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἤρκει ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐργασία περὶ τῶν Ἀττικῶν λευκῶν ληκύθων, καινοτόμος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῆς, καὶ ὁ ἀκόμη καὶ σήμερον ὑποδειγματικὸς περιγραφικὸς κατάλογος τῶν ἀγγείων τοῦ Λούβρου, ἵνα ἀνακηρυχθῇ ἐξαιρετος εὐεργέτης — ἀλλὰ παρὰ τὰς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἐργασίας αὐτοῦ παρέσχε σημαντικωτάτας ἐπιστημονικὰς συμβολὰς καὶ εἰς πλείστα ἄλλα κεφάλαια τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, οὐχὶ δὲ μόνον τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ Χετταϊκοῦ καὶ τοῦ Περσικοῦ, διδάξας καὶ αὐτοὺς τοὺς εἰδικοὺς εἰς τοὺς κλάδους τούτους — ὥστε δικαίως θαυμάζεται ἡ ἀσυνήθης αὐτοῦ εὐρυμάθεια, ἡ ὁποία συννοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλανθάστου γνώμονος τῆς γνησίας ἐπιστήμης, τῆς ἀρετῆς τῆς ἀξιοπροποῦς μετριοφροσύνης, κατέστησεν αὐτὸν οὐχὶ μόνον ἀγλαΐσμα τῆς ἐπιστήμης τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ καὶ ἐπίζηλον

καὶ καρποφόρον συνεργάτην εἰς ὁμαδικὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας.

Εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην ὀφείλεται ἡ μακρὰ του συνεργασία ἐν τῇ Revue Archéologique, ἐν τοῖς Monuments Piot, ἐν τῷ μεγάλῳ Λεξικῷ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Ἀρχαιοτήτων, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς διευθύνσεώς του, καὶ τέλος ἡ μεγάλη διεθνῆς σειρὰ τοῦ Corpus vasorum antiquorum, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Ἀκαδημιῶν, ἰδρυθὲν τῇ προτάσει αὐτοῦ καὶ περιλαβὸν μέχρι τοῦδε πλείστους τόμους πινάκων καὶ βραχέος κειμένου περιγραφικοῦ τῶν ἀγγείων πλειόνων μουσείων. Τὸ ἔργον εἶναι, καὶ θὰ ἀποβῇ ἀκόμη περισσότερον, πολύτιμον βοήθημα παντὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν ἀσχολουμένου, εἶναι δὲ ἀντάξιον διεθνὲς ἐπιστέγασμα τοῦ ὅλου ἀγγειολογικοῦ ἔργου τοῦ Ἐδμόνδου Pottier.

Εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ἦτο βαθύτερον αἰσθητὴ, διότι ἐξέλιπε μετ' αὐτοῦ ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς παρελθούσης γενεᾶς τῶν «Ἀθηναίων», οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν ἀπλῶς ἐμβριθεῖς μελετηταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινεῖς φίλοι καὶ δίκαιοι ἐκτιμηταὶ τοῦ ἔργου τῆς νεωτέρας ἡμῶν πατρίδος, ὑψώσαντες ἐπανειλημμένως τὴν σημαντικὴν αὐτῶν φωνὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἰσοβίων καὶ τακτικῶν ἐταίρων ἀπέθανον:

Ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ ὁ γνωστὸς γλωσσολόγος καὶ ἐρευνητὴς τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου, τελευταῖον δὲ διευθυντὴς τῆς Ἀνακτορικῆς καὶ μετέπειτα Προεδρικῆς βιβλιοθήκης. Ἐκτὸς ἄλλων αὐτοῦ μελετῶν ὁ Μιχαὴλ Δέφνερ καταλείπει χρησιμώτατον Λεξικὸν τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου καὶ πλείονας ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν Σκῦρον καὶ τὴν ἀρχαίαν Τροϊζήνα καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀγγειογραφίαν, ἀξιόλογα δείγματα καὶ τῆς παρατηρητικότητος καὶ τῆς φιλοπονίας τοῦ μέχρι τέλους ἀόκνως ἐργασθέντος ἀνδρός.

Μεταξὺ τῶν ἐκλιπόντων φιλαρχαίων ἐξέχουσαν καταλαμβάνει

θέσιν ὁ ἰσόβιος ἡμῶν ἑταῖρος καὶ ἔθνικὸς ὄντως ἀνὴρ Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης, ὁ ἐκ Σηλυβρίας θερμὸς πατριώτης, ὅστις ἀρρήκτως συνέδεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν πραγμάτων.

Ἦδη παιδιόθεν ὁ ἀείμνηστος Σταμούλης, τυχὼν καλῆς ἐγκυκλίου παιδείας, ἐφέρετο μετὰ θερμοῦ διαφέροντος πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν καὶ μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ πρὸς τὸν θαυμασμόν τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων, ἀκολουθῶν καὶ ἐσωτερικὴν αὐτοῦ κλίσιν.

Ὅτε ἀνδρωθεὶς ἐτράπη πρὸς κερδοφόρον πρακτικὸν ἐπάγγελμα καὶ ἠπόρησεν ἀπ' αὐτοῦ, παρὰ τὴν ὑλικὴν τροφήν, τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζεν, οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἣ ὁποία εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ τελείωσις, καὶ ἐξηκολούθησεν ἐρασιτεχνικῶς μὲν, ἀλλὰ μετ' ἀκαθέκτου ζήλου μελετῶν τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του Θράκης καὶ ἀπὸ παντοίων πηγῶν πολυπληθεῖς συλλέγων καὶ κατατάσσων σημειώσεις, καταρτίσας οὕτω ὀγκῶδες Θρακικὸν ἀρχεῖον, δυνάμενον ν' ἀποβῇ ποτε ἴσως πολύτιμον βοήθημα εἰς εἰδικοὺς ἐρευνητάς.

Ἀπὸ τῆς φιλόστορος ταύτης πατριωτικῆς σκέψεως ὀρμώμενος ὁ Σταμούλης ἐτράπη καὶ εἰς τὴν συλλογὴν μνημείων προερχομένων ἐκ Θράκης, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς φωτεινῆς ταύτης κατευθύνσεως τῆς πατριωτικῆς του στοργῆς καὶ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ καταρτισμὸς σημαντικωτάτης νομισματικῆς συλλογῆς καὶ ἀξίας λόγου συγκεντρώσεως πολυτίμων Θρακικῶν ἀρχαιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ἀποδημίας καὶ τῆς καταστροφῆς.

Ὅτε ἡ ἀναστάσις τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἔφερε καὶ τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ πρώτη αὐτοῦ σκέψις ὑπῆρξεν, ὅπως χαρίσῃ τὴν νομισματικὴν του συλλογὴν εἰς τὸ ἔθνος. Καὶ ἐξετέλεσε τοῦτο ταχέως, οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον παρὰ τὰ πλείονα ὀνόματα ἄλλων ὑπερόχων Ἑλλήνων ἀναφέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δωρητοῦ καὶ εὐεργέτου Ἀναστασίου Σταμούλη. Ἀλλὰ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον θὰ διατηρῇ εὐγνώμονα ἀνά-

μνησιν τοῦ ἀνδρός, διότι ἀπό τινων ἐτῶν ἐπιδεικνύει τὸ ἴδρυμα ἐν ἐξεχούσῃ θέσει ὠραίαν χαλκῆν κεφαλὴν ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, ἄλλο τοῦτο ἀντίγραφον γνωστοῦ πλαστικοῦ τύπου φερομένου ὑπὸ τὸ παρέμβλητον ὄνομα τῆς Βερενίκης.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός ὅτι καὶ ὁ πατήρ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνέμειναν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀπόφασιν περὶ δωρεᾶς τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ ὅτε ἐγένετο ἀξιολογωτάτη προσφορὰ πρὸς ἀγορὰν αὐτῆς διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἶναι ὑπερήφανος, διότι ὁ ἐκλιπὼν αὐτῆς ἐταῖρος προβάλλεται διὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ ὡς ὑπόδειγμα ἐξαιρετοῦ ἐθνικοῦ ἀνδρός.

Ὁ Ἰάκωβος Δραγάτσης, ἐταῖρος ἡμῶν ἀπὸ τοῦ 1881, ἐπὶ μακρὸν σύμβουλος τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπὶ τριετίαν γραμματεὺς τοῦ συμβουλίου, ὑπῆρξεν ἀφωσιωμένος καὶ πολύτιμος ἡμῶν συνεργάτης, ὡς ἐθελοντῆς δὲ ἀρχαιολογικὸς ὑπάλληλος ἐν Πειραιεὶ προσήνεγκεν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας πρὸς διάσωσιν καὶ συγκέντρωσιν πλείστων ἀρχαίων μνημείων καὶ πρὸς προαγωγὴν τῆς Πειραιϊκῆς ἀρχαιολογίας δι' ἰδίων μελετῶν. Μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀφοσιωθῇ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸν ἔφερον ἔμφυτος κλίσις, κατῴρθωσε νὰ διατηρήσῃ δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς τὸν ἀρχαιολογικὸν του ζῆλον παρὰ τὰ ἐκ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἀπορρέοντα πολλαπλᾶ καθήκοντα. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ παραμονὴ ἐν Πειραιεὶ ὡς καθηγητοῦ καὶ γυμνασιάρχου ἀπέβη εὐεργετικὴ διὰ τὰ ἀρχαῖα τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, συνετέλεσε δέ, ὥστε ἡ συνεχὴς περὶ αὐτὰ ἀσχολία νὰ ἀναδείξῃ τὸν Ἰάκωβον Δραγάτσην εἰδικὸν περὶ τὰ ζητήματα τῆς Πειραιϊκῆς τοπογραφίας. Ἐκ τῆς ἀσχολίας δὲ ταύτης ἀπέρρευσαν καὶ ἡ περὶ τοῦ Θεμιστοκλείου καὶ ἡ περὶ τοῦ Σηραγγείου μελέτη καὶ ἄλλαι ἐπιγραφικαὶ ἐργασίαι ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ περιοδικά.

Ἄλλ' ἂν τὸ ἐκπαιδευτικὸν ἐπάγγελμα δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἀείμνηστον συνεργάτην νὰ ἀποβῇ ἀποκλειστικῶς ἀρχαιολόγος, ἠδυνήθη ὅμως νὰ ὠφελῆθῃ τοῦτο πλεῖστον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκείνου

ἀρχαιολογικῆς κλίσεως καὶ νὰ ἀποβῆ ὄντως ἔθνωφελὲς διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τροφίμων ἀριτίας ἱστορικῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως. Ἄλλὰ παρὰ ταῦτα ὁ Ἰάκωβος Δραγάτης διέπρεψεν ὡς δημόσιος ἐκπαιδευτικὸς λειτουργὸς καὶ ὡς διευθυντὴς ἰδίου ἐκπαιδευτηρίου καὶ διὰ τὸ ἀγαστὸν αὐτοῦ ἦθος καὶ διὰ τὴν ἀγνήν του ἔθνικὴν πίστιν — ἡ ὁποία θεωρεῖται ὑπὸ τινων σήμερον ὡς τι ἐκτὸς συρμοῦ εἶδος καὶ περιπτώς παράγων πολιτικῆς ἀγωγῆς. Διὰ τοῦτο ἡ πατρις εἶναι εὐγνώμων πρὸς τὴν μακρὰν ἀναμφισβητήτως ἔθνικὴν παιδαγωγικὴν δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου συνεργάτου καὶ ἀγαπητοῦ φίλου καὶ συναγωνιστοῦ Ἰακώβου Δραγάτη.

Ἄλλὰ βαθύτατα ἔπληξε τὴν ἀρχαιολογικὴν οἰκογένειαν ὁ θάνατος διαπρεπεστάτου ἀρχαιολόγου, ἐπὶ μακρὸν συμβούλου καὶ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας, τοῦ Καθηγητοῦ Χρήστου Τσουντα.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χρήστου Τσουντα ἐκλείπει εἰς τῶν τελευταίων ἐκπροσώπων τῆς παρελθούσης ἀρχαιολογικῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία προήγαγε τὰς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικὰς σπουδὰς καὶ ἐτίμησε διεθνῶς τὴν πατρίδα.

Ὁ Τσουντας μετὰ τὰς ἐν Γερμανίᾳ ἀρχαιολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς καὶ βραχεῖαν διδασκαλίαν ἐν Φιλιππουπόλει, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἔτει 1883, ὅτε καὶ διωρίσθη Ἐφορὸς Ἀρχαιοτήτων, εὐρέθη ἐντὸς ἀτμοσφαίρας ὁργώσης πρὸς προϊστορικὴν ἔρευναν καὶ πρὸς μελέτην τοῦ Μυκηναϊκοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον διήνοιξεν ἡ μεγαλεπήβολος σκαπάνη τοῦ Ἐρρίκου Σλήμαν. Ἡ ἐκ μέρους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀνάθεσις ἐκτελέσεως ἀνασκαφῶν εἰς Μυκῆνας εἰς τὸν Χρῆστον Τσουνταν τῷ 1886, παρέσχεν εἰς τὸν νεαρὸν τότε ἐπιστήμονα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἰδιοφυίας αὐτοῦ ἀπορρέοντα καὶ διὰ τῶν σπουδῶν αὐτοῦ κτηθέντα πλεονεκτήματα, ὥστε ὁ καρπὸς τῶν ἐργασιῶν ἐκείνων νὰ ἀποβῆ διεθνῶς ὠφελιμώτατος. Ἦσαν δὲ αἱ ἀρειαὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀσφαλῆς παρατήρησις κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ εὐσυνείδητος συγκέντρωσις τῶν δεδομένων τῆς ἐργασίας, ψύχραιμος καὶ ἀπροκατάληπτος ἐπεξεργασία τῶν εὐρημάτων καθ' ἕκαστον, συστηματικὴ μετὰ ταῦτα

καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐστηραῶς ἐπιστημονικῆς μεθόδου συντεταγμένη ἐξαγωγή πορισμάτων γενικωτέρων καὶ πρὸ παντὸς σεμνῆ καὶ μετριόφρων διατύπωσις, μακρὰν παντὸς κόμπου καὶ ἀλαζονείας καὶ οἰασδῆποτε ὑπερβολῆς, ὅπως ἐμπρέπει εἰς ἀληθεῖς ἐπιστήμονας.

Διὰ τοιούτων ἐφοδίων πεπρωκισμένος ὁ Τσουντας ἦτο φυσικὸν νὰ συντάξῃ καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ τῶν Μυκηναίων καὶ τοῦ Μυκηναίου πολιτισμοῦ σύγγραμμα ἄριτον καὶ τὰ μετὰ ταῦτα περὶ ἄλλων θεμάτων δημοσιευθέντα ἀξίαν ἐκείνου συνέχειαν.

Καὶ περὶ τῶν Μυκηναίων ἠδυνήθη πολλὰ νέα νὰ διδάξῃ ὁ Τσουντας, δι' αὐτὸ δὲ καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ταχέως μετεφράσθη εἰς τὴν Ἀγγλικήν, ἔκτοτε δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς βοηθητικὸν βιβλίον ὑπὸ τῶν περὶ τούτου ἀσχολουμένων.

Ἐξαιρετον σημασίαν ὡσαύτως διὰ τὴν προϊστορικὴν ἔρευναν τῆς Ἑλλάδος ἔχουσιν αἱ εἰς τὰς Κυκλάδας ἐκτελεσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἔρευναί, αἱ δὲ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι δημοσιευθεῖσαι σχετικαὶ αὐτοῦ πραγματεῖαι ἐνέχουσιν αὐτόχρημα προγραμματικὴν καὶ θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὰς περὶ τοῦ Κυκλαδικοῦ πολιτισμοῦ μελέτας.

Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ἐποδηγέτησεν ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος καὶ διὰ τῶν ὑποδειγματικῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐρευνῶν του, περὶ ὧν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐδημοσίευσεν τὸ σημαντικὸν βιβλίον τὸ ἐπιγραφόμενον «Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις τοῦ Διμηγίου καὶ τοῦ Σέσκλου». Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου αἱ περὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος καθόλου μελέται ἐνεκαινίζοντο κατὰ τρόπον ὄντως διαυγῆ καὶ συστηματικόν, ἐποδηγετοῦντο δὲ καὶ πάλιν αἱ νεώτεραι ἀρχαιολογικαὶ γενεαὶ πρὸς ὀρθὴν καὶ ἀσφαλῆ κατεύθυνσιν κατὰ τὴν κοινὴν καὶ ἀνεπιφύλακτον τῶν ἀρμοδίων περὶ ταῦτα ὁμολογίαν.

Καὶ αἱ ἐν Ἐρετριᾷ καὶ αἱ ἐν Τανάγρα ἐργασίαι, ἀλλὰ ἰδίαι αἱ ἐν Λακωνικῇ καὶ δὴ αἱ ἐν Βαφειῷ μετὰ τῆς αὐτῆς διεξήχθησαν εὐστοχίας καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡρμηνεύθησαν ἐπιστήμης.

Ἀλλὰ καὶ αἱ πρὸς εὐρύτερον κύκλον ἀπευθυνόμεναι ἐργασίαι,

οἶαι εἶναι π.χ. ἡ Ἀκρόπολις καὶ ἡ Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς αὐτῆς διαυγείας.

Ἐκ τῆς βραχείας ταύτης ἐπισκοπῆσεως καθίσταται ἔκδηλος ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου τοῦ ἀοιδίμου συναδέλφου καὶ φίλου, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία δικαιούται νὰ εἶναι ὑπερήφανος.

Πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ζώντων στρέφοντες νῦν τὸν λόγον χαιρετίζομεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης δύο ἐπιφανεῖς ξένους συναδέλφους τὸν ἐν Βιέννῃ ἐπιγραφικὸν κ. Ἀδόλφον Wilhelm ἐορτάσαντα τὴν ἑβδομηκονταετηρίδα ζωῆς ἐπιστημονικῆς καρποφόρου μετ' ἔξαιρέτου διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως καὶ τὸν ἐν Ῥώμῃ διευθυντὴν τῆς Γερμαν. Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς κ. Λουδοβίκον Curtius, ἐορτάσαντα τὴν ἑξηκοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεώς του καὶ δυνάμενον νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ μέγρι τοῦδε συντελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἀρχαιολογικὸν ἔργον μετὰ ἀναμφισβητήτου ἰκανοποιήσεως διὰ τὴν σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ ἰδίᾳ τῆς πλαστικῆς καὶ διὰ τὴν διδακτικὴν του ἐπίδρασιν. Ὡσαύτως χαίρομεν διὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπέτειον τοῦ ἐπιφανοῦς ἐπιγραφικοῦ καὶ ἰδρυτοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Θήρας καὶ πατρὸς τῆς Θηραϊκῆς Ἀρχαιολογίας κ. Φρειδερίκου Βαρώνου Χίλλερφον Γκαίρτριγγεν, τοῦ ὁποῖου ἡ πρὸς τε τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν Ἑλλάδα εὐγενῆς ἀφοσίωσις προκαλεῖ παρ' ἡμῖν καὶ συμπάθειαν καὶ εὐγνωμοσύνην.

Τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1934 ὑπῆρξε τὸ ἀκόλουθον:

1. Ἐν Μαρθῶνι ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηριάδου.

Ἀπὸ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους 1933 εἶχε μείνει πρὸς ἔρευναν διὰ τὴν περίοδον τοῦ 1934 ὃ τε θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ τὸ Ἡράκλειον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐκτεταμένη νεκρόπολις ἐκτει-

νομένη από των γεωμετρικῶν χρόνων μέχρι τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰῶνος.

Ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἶχεν ἡ ἐξερεύνησις τοῦ Μυκηναϊκοῦ τάφου καὶ ἡ εὐχάριστος ἀπόδειξις ὅτι οὗτος ἦτο ἀσύλητος.

Ἐντὸς τῆς κυψέλης ἀνευρέθησαν δύο λακκοειδεῖς τάφοι εἰς βάθος 0^μ,40 ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους αὐτῆς, ἀνήκοντες, πιθανῶς, εἰς τὸ βασιλικὸν ζεῦγος τοῦ τόπου.

Ἐντὸς τοῦ ἐτέρου τῶν τάφων εὐρέθη ὡς κτέρισμα χαλκοῦν τι μικρὸν σκεῦος ἢ κόσμημα, ἀδιάγνωστον διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου φθοράν.

Ἐντὸς τοῦ ἄλλου ὁμως τάφου εὐρέθη χρυσοῦν κύπελλον ἡμισφαιρικὸν περίπου καὶ ἔχον μίαν κρικοειδῆ λαβὴν, ἄριστα διατηρούμενον. Τὸ ἄξιον πολλῆς προσοχῆς εὕρημα τοῦτο εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ γένους τοῦ νεκροῦ καὶ ἀποτελεῖ σύμβολον τῆς ἐν τῇ ζωῇ εἰρηνικῆς αὐτοῦ δράσεως.

Ὀλόκληρον τὸ δάπεδον τῆς κυψέλης εὐρέθη καλύπτον στρώμα τέφρας, πάχους 0,10, ἀνάμικτον μετ' ἀπηνθρακωμένων τεμαχίων ξύλων καὶ πλήθους ὀστέων ζώων, βοῶν, χοίρων, αἰγῶν, προβάτων καὶ πτηνῶν ἀκόμη, πρὸς δὲ τούτοις μετὰ τεμαχίων μυκηναϊκῶν ἀγγείων, χαρακτηριζόντων τοὺς χρόνους τοῦ μνημείου καὶ τοὺς ταφέντας εἰς αὐτὸ Μαραθωνίους ἀνακτας.

Ἡ ἐν τῷ εἰκαζομένῳ Ἡρακλείῳ τοῦ Μαραθῶνος ἔρευνα προσεπόρισε, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀνασκάπτοντος, νέα στηρίγματα τῆς ταυτότητος τῶν παρὰ τὸν ναῖσκον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου λειψάνων πρὸς τὸ ζητούμενον ἱερόν.

Ἡ ἔρευνα τῆς πέρυσιν ἀνακαλυφθείσης νεκροπόλεως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι συγκομίζει ἱκανὰ εὐρήματα ἐκ τῶν ἀσυλήτων τάφων μακροτάτης, ὡς εἶπον, περιόδου, καταλαμβανόντων δὲ ἱκανὴν ἔκτασιν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐπεσημάνθη διὰ τῆς σκαφῆς ἰδιαιτέρον τμήμα τοῦ νεκροταφείου ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένον εἰς τὴν ταφὴν παιδίων μέχρις ὀκτῶ ἢ δέκα ἐτῶν ἡλικίας, ἴσως ἐν ἐπιδημίᾳ τινὶ ἀθρόων κατὰ τὸν 9^{ον} ἢ 8^{ον} π. Χ. αἰῶνα ἀποθανόντων, ὅπως εἰκάζεται ὑπὸ τοῦ ἀνασκάπτοντος.

Οἱ τάφοι ἀποτελοῦνται ἐκ πλακῶν εἷς τε τὰς παρεῖας καὶ τὸ πῶμα. Τὰ κτερίσματα ἦσαν μικρὰ ἀγγεῖα τεθειμένα παρὰ τὴν κεφαλὴν ἢ παρὰ τοὺς πόδας.

Ἄλλοι τάφοι εἶναι πίθοι διαφόρων μεγεθῶν, τινὲς δὲ πολὺ μικρῶν διαστάσεων πάντες ἔχοντες ὡς πῶμα πλάκα. Κτερίσματα ἦσαν πάλιν μικρὰ ἀγγεῖα παιδικῆς χρήσεως, ἐντὸς τῶν πίθων ἢ ἔξωθεν παρ' αὐτοὺς κείμενα. Παρὰ τὴν ταφὴν ἔχομεν καὶ τὸ ἔθιμον τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν κατὰ τὴν προτίμησιν, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκογενείας. Μεταξὺ τῶν κτερισμάτων τῆς πυρᾶς ἦσαν ἀγγεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ σποράδην πήλινα ἀγάλματα.

Ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς νεκροπόλεως μέλλει ἀσφαλῶς νὰ παράσχη πλούσια καὶ ἐνδιαφέροντα λείψανα, μάλιστα κεραμικά, τοῦ Μαραθωνίου βίου, ἄξια τῆς σπουδαιότητος τῆς ὅλης ἐν Μαραθῶνι συντελουμένης ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας.

2. Ἄλλην ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν, δοκιμαστικὴν ταύτην ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Μεγάροις διὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰω. Θρεψιάδου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Γ. Τραυλοῦ. Ἡ ἔρευνα αὕτη ἐνετοπίσθη εἰς τρία σημεῖα τῆς περιοχῆς τῆς ἀρχαίας πόλεως.

α) Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς σημερινῆς πόλεως Μεγάρων καὶ ἀπέναντι τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Θεοτόκου ἀνεσκάφησαν τὰ θεμέλια μεγάλου οἰκοδομήματος, ἀποτελουμένου ἐκ πλειόνων εὐρέων διαμερισμάτων καὶ παρέχοντος συνολικὸν ἀρχιτεκτονικὸν διάγραμμα παρεμφερέστατον πρὸς τὰ διαγράμματα τῶν οἰκιῶν τῶν ἑλληνιστικῶν λεγομένων καὶ τῶν μετέπειτα Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Τινὰ τῶν διαμερισμάτων φαίνονται ἔπροσθῆκαι νεώτεροι.

Ἡ εἴσοδος συνετελεῖτο διὰ τριβήλου, τοῦ ὁποῦ αἱ βάσεις τῶν κίωνων καὶ τὰ κιονόκρανα μετ' ἐπιθημάτων εἶναι ἰωνικοῦ ὄψους, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπιθήματος ὑπῆρχεν ἀνισοσκελῆς σταυρός.

Κινητὰ εὐρήματα ἄλλα δὲν ἐγένοντο πλὴν τινων τεμαχίων ἀχρωμάτων μετ' αὐλακωτῆς διακοσμῆσεως συνήθους εἰς τοὺς ὑστέρους Ῥωμαϊκοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους.

Κατὰ ταῦτα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε εὐρημάτων δύναται μετ' ἀσφαλείας νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία χρῆσις ἢ διασκευὴ τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἀναμφισβητήτως χριστιανική, ἀναγομένη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Δ^{ου} ἢ τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος. Ἡ περαιτέρω ἔρευνα θὰ δείξῃ ἂν καὶ ἡ ἴδρσις τοῦ οἰκοδομήματος ἀνήκει εἰς τοὺς χριστιανούς.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐρένης ταύτης ἀπεκαλύφθη μέχρι μήκους 14^μ τμήμα τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως, συγκείμενον ἐκ μεγάλων ἰσοδομικῶν πωρολίθων.

β) Ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Μεγάρων, Ἀλκάθου, κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ ὄνομα, σφίζεται λαξευτὸν ἐν τῷ βράχῳ ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ διάγραμμα ἀρχαίου ναοῦ, ἔχοντος κατεύθυνσιν ἀπὸ Α πρὸς Δ μετὰ μικρᾶς παρεκκλίσεως. Αἱ διαστάσεις τοῦ περιπτέρου τούτου ναοῦ κατὰ τὰς μετρήσεις τοῦ Τραυλοῦ εἶναι διὰ μὲν τὸν σηκὸν μέτρα 11,50 × 6, διὰ δὲ τὴν περίστασιν, μετρομένην κατὰ τὸ λάξευμα εἴτε τὴν κοίτην τῆς κρηπίδος, μέτρα 14,50 × 35,50.

Κινητὰ εὐρήματα ἐπὶ μὲν τοῦ πεδίου τοῦ ναοῦ βεβαίως δὲν ἐγένοντο διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τοῦ τόπου ἀπὸ παντὸς χώματος ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιχώσει, ἢ ὁποῖα ἐσχηματίσθη περαιτέρω ἐν κατωφερείᾳ ἐκ χωμάτων αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀνευρέθησαν ὄστρακα καὶ εἰδῶλια τοῦ 7^{ου} π. Χ. αἰῶνος, στηριζόμενοι δὲ εἰς τε τὸ σχῆμα τοῦ ναοῦ καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν κινητῶν εὐρημάτων ὀρθῶς οἱ ἀνασκάπτοντες ἀνάγουσι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸν 7^{ον} π. Χ. αἰῶνα. Εἰκάζουσιν ὅτι ἐνταῦθα ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ Πausανίου I. 42. 4 ἀναφερόμενος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς. (Ὁκοδόμηται δὲ ἐπὶ τῇ κορυφῇ τῆς ἀκροπόλεως ναὸς Ἀθηνᾶς, ἄγαλμα δὲ ἐστὶν ἐπιχρυσον πλὴν χειρῶν καὶ ἄκρων ποδῶν ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρόσωπόν ἐστὶν ἐλέφαντος). Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἀναφέρονται καὶ ἄλλα δύο ἱερὰ Ἀθηνᾶς μετὰ τῶν ἐπικλήσεων Νίκης καὶ Αἰαντίδος.

γ) Τρίτον σημεῖον τῶν Μεγαρικῶν ἐρευνῶν εἶναι ὁ λόφος τοῦ

μεσαιωνικοῦ κάστρου. Ἡ δοκιμαστικὴ σκαφή ἀπέδωκεν ἐνταῦθα πλῆθος τεμαχίων ἀγγείων πάσης περιόδου ἦτοι Πρωτοελλαδικά, Μεσοελλαδικά (Μινύεια καὶ ἀμαυρόχρωμα), Ὑστερομυκηναϊκά, γεωμετρικά, Πρωτοαττικά μελανόγραφα, ἐρυθρόγραφα, Ἑλληνιστικά, Ῥωμαϊκά καὶ Βυζαντινά, μαρτύρια ἀδιακόπου ἱστορίας τοῦ τόπου ἀπὸ τῆς τρίτης π. Χ. χιλιετηρίδος.

Δυστυχῶς τὰ λείψανα ταῦτα εἶναι τετραραγμένα, μόνον δὲ ἐν μιᾷ τάφῳ πρὸς Δ τοῦ λόφου εὐρέθη στρῶμα Μεσοελλαδικῶν ἀμιγῆς καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μικρὸς κιβωτιόσχημος τάφος παιδίου ($0,40 \times 0,37 \times 0,26$) καὶ περαιτέρω ἄλλος τάφος, παιδίου καὶ αὐτὸς ($0,42 \times 0,25 \times 0,20$), ἀποτελούμενος ἐξ ἀδρομερῶς πελεκημένων πλακῶν. Ὁ τάφος οὗτος περιεῖχεν ὀστᾶ τινά, παρὰ δὲ τὰ ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς εὐρέθη καλὸν σφηνοειδὲς γεωμετρικὸν ἀγγεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ χρονολογεῖ τοὺς τάφους. Περαιτέρω ἀπεκαλύφθη τμήμα πωρίνου τείχους.

Τὸ σημεῖον τοῦτο τῶν ἐρευνῶν εἶναι μάλιστα ἐνδιαφέρον καὶ εὐοίωνον διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην συνέχειαν τῶν ἐργασιῶν.

3. Ἐν Νέᾳ Ἀγχιάλῳ ἡ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀπὸ ἐτῶν ἐκεῖ ἐκτελουμένας διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γ. Σωτηρίου σημαντικὰς ἐργασίας.

Σκοπὸς τῆς ἐρέυνης τοῦ 1934 ἦτο ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τῆς μεγάλης βασιλικῆς Γ, ὅπου αἱ γενόμεναι ἀπαλλοτριώσεις ἐπιτρέπουσι τοῦτο.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐξεκαθάρισε καὶ ἄλλο τμήμα τοῦ αἵθριου εἰς ἔκτασιν 6^μ,65, ἀνεφάνη δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας τοῦ αἵθριου καὶ μέρος τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τῆς δεξιᾶς στοᾶς μετὰ μέρους τοῦ ὑπαίθρου χώρου τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸ μεσαῖον κλιτὸς τοῦ ναοῦ, ἔχοντος κατεστραμμένην σχεδὸν τὴν ἐκ μαρμάρων ἐπίστρωσιν. Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς ἀνασκαφῆς συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι τὸ αἶθριον τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη μεταγενεστέρως εἰς οἰκῆσεις, τῶν ὁποίων ἡ κατασκευὴ κατέστρεψε πολλαχοῦ τὸ παλαιὸν

σχέδιον. Εἰς πυρκαϊάν ἀποτεφρώσασαν τὸ μεταγενέστερον τοῦτο οἶκημα ὀφείλεται καὶ ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀρχαιοτέρου ψηφιδωτοῦ, τοῦ ὁποίου μόνον μέρη ἐσώθησαν. Τὸ ψηφιδωτὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ ὠραιότερα τῆς Ν. Ἀγχιάλου καὶ ἀνάγεται εἰς τὸν 5^{ον} μ.Χ. αἰῶνα.

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀρχικοῦ οἰκοδομήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰδρῦθη ἡ βασιλική, ὁ κ. Σωτηρίου ἠρεύνησε κατὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν διὰ δοκιμαστικοῦ τάφρου. Τὸ πόρισμα ὑπῆρξε διαφωτιστικόν, διότι ἀνεφάνη πρὸς ἄλλοις καὶ τοῖχος πάχ. 0,65, ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τοῦ παλαιοτέρου κτίσματος, τὸ ὁποῖον διεσκευάσθη εἰς βασιλικὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. Παρὰ ταῦτα ἡ πλήρης ἐξακρίβωσις τοῦ διαγράμματος τοῦ πρώτου τούτου κτίσματος δὲν ἐπῆλθεν ἀκόμη. Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται πιθανῶς περὶ παλαιοτέρας βασιλικῆς τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, ἀνακαινισθείσης μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ — ἐχούσης δὲ κοινὸν τό τε αἶθριον καὶ τὸν νάρθηκα μετὰ τινων διασκευῶν πρὸς τὴν δευτέραν βασιλικήν.

β) Παρὰ τὰς ἐργασίας ταύτας ὁ κ. Σωτηρίου προέβη ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ καὶ εἰς ἐπέκτασιν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς βασιλικῆς Δ.

Ἡ τετάρτη αὕτη βασιλική, κειμένη κατὰ ΝΔ ἄκρον τῆς Ν. Ἀγχιάλου εἰς ἀπόστασιν 300 μ. ἀπὸ τοῦ τείχους τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς πεδιάδος τῆς παρὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον, δὲν διαφέρει κατὰ τὸ διάγραμμα τῶν λοιπῶν τρικλίτων βασιλικῶν τοῦ τόπου. Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ 1934 ἀπεκαλύφθη τὸ ἱερὸν βῆμα καὶ μέρος τοῦ δεξιοῦ κλίτους. Δυστυχῶς ἀπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τὸ σύνθρονον, ἱκανῶς σφζόμενα μέχρι τοῦ 1908, ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκοδομίαν, οὕτω δὲ τῇ ἐπισήμῳ συγκαταθέσει κατεστράφη τὸ εἰρημένον μνημεῖον.

Κατὰ τὰς ἐργασίας τοῦ 1934 ἀνευρέθη ὁ στυλοβάτης τῆς δεξιᾶς κιονοστοιχίας καὶ κατὰ χώραν δύο βάσεις κίωνων. Παρὰ τὸν στυλοβάτην εὑρέθησαν μαρμαρίναι βάσεις τοῦ τέμπλου κοσμοῦμεναι διὰ γλυφῶν καὶ ἀστραγάλου. Ὡσαύτως τμήματα τοῦ μαρμαροθέ-

του δαπέδου καὶ μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ δαπέδου τοῦ δεξιῦ κλίτους μετὰ ἀξιολόγων γεωμετρικῶν διακοσμῆσεων. Παρὰ ταῦτα ἀνευρέθησαν τεμάχια διατρήτων μαρμαρίνων θωρακίων καὶ μικρὰ τεμάχια τοῦ ἄμβωνος συμπληροῦντα τὸ πέρυσιν ἀνευρεθὲν τεμάχιον μὲ κογχύλας καὶ ἀετούς. Μολονότι δὲν ἀνεφάνη ἀκόμη ἡ βᾶσις τοῦ ἄμβωνος, ἐν τούτοις ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων τεμαχίων δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὀπωσδήποτε σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἀξιολόγου τούτου κατασκευάσματος ὡς πολυγωνικοῦ μετὰ κογχῶν ἄμβωνος ἔχοντος συμφυεῖς κιονίσκους, ἄνω δὲ ἄλλους κιονίσκους στηρίζοντας τὸν οὐρανὸν τοῦ ἄμβωνος καὶ φέροντας χαρακτηριστικὴν ἐξεργασίαν τῆς ἀκάνθου τοῦ κιονοκράνου.

Ἐξω τοῦ ναοῦ καμαρωτοὶ τάφοι χριστιανικοὶ εὐρέθησαν πλήρεις τεμαχίων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν.

Ὡσαύτως περισυνελέγησαν ἐκ τῶν πέριξ πλείονες ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαί.

Ἐκ τῆς ὅλης ἀνασκαφῆς τῆς βασιλικῆς Δ ὁ κ. Σωτηρίου συνάγει ἀσφαλῶς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ κοιμητηρίου τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς πόλεως, εἶναι δὲ εὐλογον νὰ ἀποδοθῇ ἐξαιρετικὴ σημασία εἰς τοῦτο καὶ νὰ στηρίζωμεν εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἀνασκαφῆς κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο πολλὰς ἐλπίδας διαφωτισμοῦ τῆς ἱστορίας τῆς πόλεως,

4. Τὰς ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας καὶ σκαφὰς ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κεραμοπούλλου, βοηθουμένου ἐν Φλωρίνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Μπακαλάκη.

Τὰς περιηγήσεις ταύτας ἤρχισεν ὁ κ. Κεραμόπουλλος ἀπὸ τῆς Ἀλμωπίας, ὅπου ἐξήτασεν ἰδιαιτέρως τὸ Βυζαντιακὸν φρούριον τῆς Ζλάτινας καὶ ἐμελέτησε ἐπιγραφὰς τινὰς καὶ ἐρεῖπια ἐκκλησίας εἰς τὸ χωρίον Πρὸδρομος.

Παρὰ τὸ χωρίον Μαργαρίτα, ἄλλοτε Πότσεπ, ἐμελετήθη ἀρχαῖον τεῖχος μέγα, ἄνευ ἀσθέστου ἐκτισμένον, ὅμοιον πρὸς πολλὰ

ἄλλα παλαιὰ τεῖχη τῆς Μακεδονίας. Σποραδικῶς εὐρέθησαν ἐν σκαφῇ κέραμοι ἑλληνικῶν χρόνων.

Κατὰ τὰ περίχωρα τῆς Φλωρίνης εἰς τὰ χωρία Παλαίστρα καὶ Ἰτέα ἐσημειώθησαν κῶμαι ἱστορικῶν χρόνων, εἰς δὲ τὸν Ἅγιον Ἥλιαν τῆς Παλαίστρας καὶ προϊστορικὴ κώμη. Ἡ ὑπαρξίς πολλῶν ἀρχαίων σκωριῶν ἐκεῖ μαρτυρεῖ περὶ παλαιᾶς μεταλλωρυχίας.

Ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν Φλώριναν ὑψηλῆς κορυφῆς Κούλας διεπιστώθη Βυζαντιακὸν Φρούριον, πιθανῶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Μετὰ ταῦτα εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Τσοτυλίου ἠρευνήθη ἡ τοπογραφία πόλεως τῶν χρόνων τοῦ Φιλίππου τοῦ Β΄.

Ἡ πόλις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν ὄχυρῶν γηλόφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι κενοὶ χῶροι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν κτηνῶν. Ἐκατέρωθεν τοῦ συγκροτήματος τούτου ὁ χῶρος εἶναι ἐπικλινῆς, πρὸς ἀνατολὰς δὲ ἐποιήθη διὰ σκαφῆς ἀπότομος καὶ παραλλήλως πρὸς τοὺς γηλόφους ἐσχηματίσθη ἐπιμήκης ταινία μὲ δυσαναβάτους τὰς κλιτῦς, ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ ἡ ὄχυρότης τοῦ τόπου.

Καὶ ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ ἄλλαι, ὀφείλονται εἰς σύστημα πολεοδομικόν, ἀντίθετον πρὸς τὴν κρατοῦσαν εἰς τὰς πεδιάδας ἄφρακτον κατὰ κόμας ἢ ἀγροικίας διασπορὰν μὲ καταφύγια τὰ ὑψηλὰ φρούρια. Τὸ πολεοδομικὸν τοῦτο σύστημα ἀποδίδει ὁ Ἀρριανὸς διὰ στόματος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἰς τὸν Φίλιππον. Ἡ τοπογραφικὴ ἔρευνα τῆς Μακεδονίας θὰ διαφωτίσῃ τὰς δύο ταύτας διαφόρους περιόδους πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐξερεύνησις τάφων τινῶν ἔδειξεν ἐκεῖ κρατοῦν τὸ ἔθιμον τῆς ταφῆς ὄπλων μετὰ τοῦ νεκροῦ, ἐξ οὗ βεβαιοῦται ἡ ἐξ ἄλλων εὐρημάτων προκληθεῖσα γνώμη τοῦ κ. Κεραμοπούλλου ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦτο κοινὸν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐν παναρχαίοις χρόνοις, ὅτι δὲ οἱ Μυκηναῖοι ἐκόμισαν τὴν συνήθειαν πρὸς νότον—ἐν ᾧ δὲ μετέπειτα οἱ νότιοι Ἕλληνες ἀπέβαλον τὴν συνήθειαν, διετήρησαν αὐτὴν οἱ Μακεδόνες.

Ὡσαύτως εὐρέθησαν οἱ πρῶτοι ἀρχαῖοι τάφοι ἐν Μακεδονίᾳ.

Εὐρήματα χαρακτηριστικὰ τρία χαλκᾶ ἀγγεῖα, τῶν ὁποίων ἓν μετὰ προτομῆς γυναικὸς καὶ ῥαμφοειδοῦς στόματος, ἓν ῥαβδωτὸν καὶ ἓν τηγάνιον μετὰ κεφαλῆς χηνὸς εἰς τὸ ἄκρον τῆς λαβῆς. Ἐπίσης ἓν ὑάλινον τῶν λεγομένων «φοινικικῶν» καὶ δύο πήλινα ἀγγεῖα ἦτοι ἓν ληκύθιον μετ' ἐκτύπων ἀρχαϊκῶν γοργονείων καὶ μία ῥαμφοστόμος πρόχους μελαμβαφῆς κ. ἄ., ὧν τὰ πλεῖστα ἐπέισακτα Ἑλληνικά. Πάντα ταῦτα εἶναι τεκμήρια οὐχὶ μόνον ὁμοίου βίου, ἀλλὰ καὶ στενῆς ἐπικοινωνίας τῶν Μακεδόνων πρὸς τοὺς νοτιωτέρους Ἑλληνας καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ φιλέλληνος, τοῦ ὁποίου τὴν Ἑλληνικότητα ἠθέλησάν τινες νὰ ἀμφισβητήσουν.

Ἄλλοι τάφοι εὐρέθησαν παρὰ τὰ χωρία Βουδουρίτσα (νῦν Νέα Σπάρτη) καὶ Λουκόμι νεωτέρων χρόνων, ἐκ δὲ τούτων δύο περιεῖχον ἐργαλεῖα τεκτόνων ἄριστα διατηρούμενα, τρίτος δὲ λέβητα καὶ κοχλιάριον χαλκᾶ μετὰ πηλίνων ἀγγείων.

Καθ' ὅλου παρατηρεῖται καὶ νῦν ἔτι ἡ κατὰ κόμας πατροπαράδοτος οἴκησις. Ἐνεκα δὲ τούτου ἦσαν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διεσπαρμένα τὰ νεκροταφεῖα, ὥστε ἡ ἀναζήτησις τούτων σήμερον νὰ ἀποβαίνῃ δυσχερῆς καὶ ἐκτεταμένη. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ ἐνταφιασμοῦ παρατηρεῖται μικτὴ συνήθεια καὶ ταφῆς τοῦ σώματος καὶ καύσεως. Ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν πορισμάτων τῶν ἐνδιαφεροσῶν τούτων ἐρευνῶν θέλει διαλάβει λεπτομερῶς ὁ κ. Κεραμόπουλλος. Ὁ δὲ κ. Μπακαλάκης θέλει ἐκθέσει τὰ τῆς ἀνασκαφῆς Φλωρίνης.

5. Ἐν Ἀρχαίᾳ Ἀχαΐᾳ ἡ Ἑταιρεία ἐξηκολούθησε τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Κυπαρίσση.

Ἐρευνήθησαν συμπληρωματικῶς τὰ νεκροταφεῖα τοῦ Μποτιά, ἐγένετο δοκιμαστικὴ σκαφὴ ἄνευ ἀποτελέσματος εἰς Καμάρας καὶ τέλος διὰ μικρῶν σκαφῶν ἐβεβαιώθη ἡ μεγάλη ἔκτασις τοῦ πέρυσιν ἀνακαλυφθέντος παρὰ τὰς Πάτρας Μυκηνησικοῦ νεκροταφείου.

Εἰς τὸ παρὰ τὰς Πάτρας χωρίον Τσαπλανεῖικα καὶ Παυλόκα-

στρον καὶ εἰς τοὺς ΝΑ γηλόφους τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους εὐρέθησαν ὑστερομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα καὶ χάνδραι ἐξ ἀχάτου.

Τάφοι λαξευτοὶ δὲν εὐρέθησαν, ἀλλὰ μόνον κιβωτιόσχημα κτίσματα κατεσκευασμένα διὰ μικρῶν ποταμίων λίθων. Τὰ κτίσματα ὁμως ταῦτα ἦσαν ἐντελῶς κενά, τὰ δὲ εὐρήματα, ἤτοι ἀγγεῖα καὶ χάνδραι, ἦσαν ἐκτὸς αὐτῶν.

Κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξακριβωθῇ σαφέστερον ὁ τρόπος οὗτος τῆς ταφῆς.

6. Ἐν Σικυῶνι ἐξηκολούθησε τὰς ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας ὁ Καθηγητὴς κ. Ὁρλάνδος. Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐστράφη πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ ἄλλοτε εὐρεθὲν πρόπυλον.

Πρὸς Α τοῦ προπύλου τούτου ἀνεσκάφη ὄντως ἡ εὐθυντηρία τοίχου εἰς μῆκος δέκα ὀκτὼ μέτρων παραλλήλως πρὸς μέγα ἐκ κυφωτῶν λίθων ἀνάλημμα μήκους μέτρων 36,40, ἀνέχον τὰ χῶματα τοῦ κατωτέρω ἀνδῆρου.

Μεταξὺ τῆς εὐθυντηρίας καὶ τοῦ ἀναλήμματος ἀπεκαλύφθησαν κατὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου πλείονα διαμερίσματα κατὰ σειρὰν, πρὸ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε στοὰ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων λίθων τοῦ στυλοβάτου ταύτης.

Ἄλλη μακρὰ στοὰ ἐξετείνετο καθέτως πρὸς τὴν σειρὰν τῶν δωματίων τῆς βορείας πλευρᾶς, εἶχε δὲ αὕτη πώρινον στυλοβάτην, ὅστις ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 45 μέτρων. Ὅπισθεν τοῦ στυλοβάτου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 3^μ, 80 ἀπ' αὐτοῦ εὐρέθησαν λείψανα σειρᾶς δωματίων, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνδῆρου ἔχομεν στοάν, βλέπουσαν πρὸς ὀρθογώνιον αὐλὴν τοῦ κάτω ἀνδῆρου. Ἐξ εὐρεθέντος κιονοκράνου πωρίνου μετὰ κονιάματος συνάγεται ὅτι ἡ στοὰ ἦτο ἰωνική, τῆς ὁποίας ἡ πυκνότης δριζύεται ἀκριβῶς ἐκ τῶν σφρζομένων τόρμων. Ἡ πρόοδος τῶν ἐργασιῶν θὰ παράσχη πιθανῶς καὶ ἄλλα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη πρὸς ἀναπαράστασιν πλήρη τῆς στοᾶς.

Ἐκ τινων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν (σπονδύλου δωρικοῦ κίονος,

δωρικοῦ κιονοκράνου καὶ γείσου μετὰ προμόχθων) εὐρεθέντων παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς αὐλῆς τοῦ ἄνω ἀνδῆρου συνάγομεν ὅτι ἡ στοὰ τοῦ ἄνω ἀνδῆρου ἦτο δωρική. Εἰς τὴν στοὰν ταύτην ἀνήκουσι καὶ τὰ προπέρουσιν εὐρεθέντα πῆλινα ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ἦτοι σίμη καὶ λεοντοκεφαλαὶ καὶ κέραμοι, παρέχοντες καὶ ἰδιόρρυθμον τρόπον προσηλώσεως τῶν καλυπτῆρων.

Κατὰ τὸ 1934 ἀνευρέθη παρὰ τὴν στοὰν ταύτην καὶ τέταρτον ἄγαλμα γυναικὸς πολὺ ἐλλιπές.

Αἱ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο γενόμεναι ἐργασίαι ἀπεκάλυψαν καὶ δευτέραν κρήνην συμμετρικῶς μὲν κειμένην πρὸς τὴν πρότερον εὐρεθεῖσαν καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ μέσῳ κλίμακα, ἀλλὰ οὐσιωδῶς διαφέρουσιν ἐκείνης ἐν τῇ ἀρχιτεκτονικῇ διαμορφώσει. Τὰ ἀνευρεθέντα τεμάχια ταύτης ἐπιτρέπουσιν ἀσφαλῆ γραφικὴν αὐτῆς ἀναπαράστασιν καὶ ἀναστήλωσιν.

Εἰς τὴν νέαν ταύτην κρήνην τὸ ὕδωρ εἰσρέει διὰ μιᾶς στρογγύλης ὀπῆς κειμένης κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ οἰκοδομήματος καὶ εἰς ὕψους 1μ,50 ἀπὸ τοῦ δαπέδου. Ἀποθηκεύεται δὲ τὸ ὕδωρ εἰς τρεῖς δεξαμενάς, ὧν ἡ μία παράλληλος πρὸς τὴν πρόσοψιν, αἱ δὲ ἄλλαι δύο κάθετοι πρὸς ταύτην καὶ ἔχουσαι θολωτὴν τὴν ὀροφήν.

Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφή τῶν δύο καθέτων δεξαμενῶν ὡς καὶ οἱ τοῖχοι τῆς κρήνης εἶχον παχὺ καὶ σκληρὸν μαρμαροκονίαμα, ἐφ' οὗ διακρίνονται λείψανα ἐγχρώμου διακοσμῆσεως ἀδιαγνώστων νῦν θεμάτων.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ βάθους καὶ ὑπεράνω τοῦ κρουνοῦ τῆς εἰσοδῆς εὐρέθη ὀρθογώνιος κόγχη, ἔχουσα ἑκατέρωθεν μικρὰς παραστάδας, ἀνεχούσας ποτὲ τὸν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς εὐρεθέντα μικρὸν δωρικὸν θριγκόν. Ἡ κόγχη αὕτη θὰ ἐχρησίμευε πιθανῶς πρὸς ἀνίδρυσιν ἀγαλματίου τινὸς κρηναίας νύμφης ἢ ἄλλου προσώπου. Εἰ καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἐν μέρει ἀποκαλυφθέντος οἰκοδομήματος θὰ ἐπέλθῃ ὀριστικὴ μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν αὐτοῦ σκαφήν, ὅμως ἀποβλέποντες εἰς τε τὸ μέγεθος (35×65μ) καὶ τὴν διάταξιν καὶ τὴν θέσιν, δύναται εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι πρόκειται περὶ γυμνασίου. Ἀπὸ δὲ τῆς ἀφετηρίας ταύ-

της ὁ ἀνασκάπτων εἰκάζει περαιτέρω ὅτι τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εὐρύχωρον διαμέρισμα (11,50×5,00) μετὰ τῆς πολυτελοῦς εισόδου θὰ εἶναι τὸ Ἐφηβεῖον.

Ἡ εἰκασία περὶ γυμνασίου ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Πausanίου II, 10,6 λέγοντος: ἀνιοῦσιν εἰς τὸ γυμνάσιον, διότι ὄντως ἀνέρχεται τις καὶ σήμερον πρὸς τὸ ἀνευρεθὲν οἰκοδόμημα κείμενον εἰς τὴν κλιτὴν τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους ἀνάγεται καὶ ἡ τέχνη τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ἀνασκαφέντος κτίσματος.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ συνέχεια τῆς ἀνασκαφῆς τῆς Σικυῶνος θὰ ἀμείψῃ δαψιλέστερον τὸν ἀνασκάπτοντα καὶ τὴν ἐπιστήμην.

7. Ἐν Σπάρτῃ ἐξηκολούθησαν αἱ ἐργασίαι διὰ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀδαμαντίου.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1934 ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπεξέτεινε τὰς ἐρεῦνας του περὶ τὸ Ἑλληνιστικὸν Ἡρώων τοῦ ποιητοῦ, τὸν κατὰ τὸ 1931 δηλαδὴ ἀποκαλυφθέντα ὑπ' αὐτοῦ ὠραῖον ἐξωγραφημένον τάφον, τοῦ ὁποίου αἱ τοιχογραφίαι (Μουσῶν καὶ Ἀπόλλωνος) ἀναμνήσκουσι πολλὰς ἄλλας ὁμοίας, ἐν Ἰταλίᾳ κυρίως, διασωθείσας.

Κατὰ τὴν κλιτὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὀπισθεν τοῦ Ἡρώου, ἀνεφάνησαν τάφοι κατὰ συστοιχίας. Ἐκάστη συστοιχία ἀποτελουμένη ἐκ τεσσάρων ἕως ἐννέα τάφων περιεκλείετο εἰς δωμάτιον θολωτὸν τοῦ ὁποίου ἀνευρέθησαν οἱ τοῖχοι εἰς χαμηλὰ λείψανα. Κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ καὶ οἱ νεκρικοὶ οὔτοι θάλαμοι ἦσαν ὁμοίως διακεκοσμημένοι πρὸς τὸν προηγούμενως εὐρεθέντα.

Ὑπεράνω τῆς πρώτης ταύτης σειρᾶς τῶν νεκρικῶν θαλάμων ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι σειραὶ κλιμακῆδὸν διατεταγμέναι. Ἄλλ' αἱ σειραὶ αὗται δὲν ἦσαν τόσον ἐπιμελημένα, ὅπως ἡ πρώτη, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι τοῦτο ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς εὐπορίας τῶν οἰκογενειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνῆκον οἱ οἰκογενειακοὶ οὔτοι τάφοι.

Ἐξηρευνήθησαν ἐν ὄλῳ περὶ τὰ δέκα τοιαῦτα νεκρικὰ δωμάτια περιέχοντα ὀγδοήκοντα περίπου τάφους. Οἱ θάλαμοι ἦσαν καμάρωτοί, οἱ δὲ τάφοι εὐρίσκονται ἐσκαμμένοι κατὰ σειρὰν καὶ κατὰ πλάτος τοῦ θαλάμου, οὕτως ὥστε ὁ τελευταῖος τάφος εὐρισκόμενος κάτωθεν τῆς καμάρας σχηματίζει εἶδος ἀρκοσολίου γνωστοῦ ἐκ τῶν χριστιανικῶν κατακομβῶν. Καὶ ἡ λεπτομέρεια αὕτη ὡς καὶ ἄλλα τεκμήρια ἀνάγουσι τοὺς τάφους, κατὰ τὸν κ. Ἀδαμαντίου, εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας.

Ὁ μέγας νεκρικός θάλαμος ἔχει μῆκος 7 μ., πλάτος 2 μ., καὶ ὕψος 2μ,80. Ἡ τοιχοδομία ἐκτελεῖται διὰ μεγάλων ὀπτῶν πλίνθων κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου, ἡ δὲ στερεότης εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν καταβληθεῖσαν ἐπιμέλειαν.

Οἱ τάφοι εὐρέθησαν σεσυλημένοι. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον διεσκορπισμένα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ λύχνοι τινὲς μὴ χριστιανικοὶ φέροντες ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς διακοσμῆσεως καὶ παραστάσεις σατύρων καὶ ἄλλων μορφῶν εἰκονικῶν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀνασκάψας.

Μικρὰ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή λέγει: Φιλουμένης | τὸ κάλλος | ἠρπάγθη | τὰχος | ζήσασα βιότου | ΚΒ' ἔτη.

Παρὰ τὴν ἔρευναν ταύτην ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ τῶν ὑστάτων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἐπανέλαβε παλαιὰς του ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῆς Σπάρτης καὶ ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ περὶ τὴν βασιλικὴν τοῦ Ὄσιου Νίκωνος, ἐνθα ἦτο μέγα μοναστήριον ἔχον ὡς καθολικὸν τὴν βασιλικήν.

Τὰ περὶ τὴν βασιλικὴν βαθμηδὸν ἀποκαλυπτόμενα κτίσματα φαίνεται ὅτι ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τοῦ 11^{ου} καὶ τοῦ 14^{ου} αἰῶνος. Κατὰ τὸν τόπον τοῦτον εὐρίσκονται καὶ ἄφθονα ἀνθρώπινα ὀστᾶ, τεμάχια ἀγγείων καὶ γλυπτῶν ἀρχαίων καὶ βυζαντινῶν.

Διὰ τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἐνέχει ἡ περὶ τὸν Ὅσιον Νίκωνα τὸν Μετανοεῖτε ἀνασκαφή, εἶναι εὐκταῖον, ὅπως συντόμως γίνῃ σχεδιογραφικὴ ἀποτύπωσις τῆς γενομένης μέχρι τοῦδε ἐργα-

σίας, ἡ ὁποία ἀφορᾷ σημαντικὴν περιόδον τῆς Βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας ἐν περιφανεῖ τόπῳ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

8. Αἱ ἐν Ἀμνισῶ τῆς Κρήτης ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν διὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Σπ. Μαρινάτου.

Κατὰ τὸ 1934 ἡ ἔρευνα ἐνετοπίσθη εἰς τὸ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνευρεθὲν Ἑλληνικὸν ἱερὸν τὸ ἐπὶ παλαιότερου Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος.

Ἡ σκαφή προέβη ἐνταῦθα πρὸς νότον καὶ ἀπεκαλύφθη νέον τμήμα τοῦ ἱεροῦ, κατὰ τοῦτο ἔχον μεγαλητέραν σημασίαν, καθ' ὅσον τὰ στρώματα ἐν αὐτῷ φαίνονται ὀλιγώτερον τεταραγμένα. Τὸ βαθύτατον στρώμα τῆς τελευταίας ἐρεύνης περιεῖχεν ὀλίγα πρωτογεωμετρικά, γεωμετρικά καὶ ἀνατολίζοντα ὄστρακα, οὕτω δὲ ἔχομεν συνεχῆ τὴν λατρείαν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀπὸ τῆς πρωτογεωμετρικῆς μέχρι τῆς ὑστερας Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ὅτι ὅμοια γεωμετρικά ὄστρακα ὑπάρχουσι καὶ ἐντὸς τοῦ ἀνωτάτου Ῥωμαϊκοῦ στρώματος, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν διαταραχὴν τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ λαθραίων σκαφῶν.

Παρὰ ταῦτα ἔχομεν ἐνταῦθα δύο μεγάλα στρώματα καλῶς διακρινόμενα ἤτοι τὸ Μινωϊκὸν καὶ τὸ ἀρχαϊκόν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει στρώμα ἄμμου.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἀνασκαφέντι τμήματι εἰσχωρεῖ ἐντὸς τοῦ Μινωϊκοῦ οἰκοδομήματος, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἱερόν.

Τὸ ἀρχαϊκὸν Ἑλληνικὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μελανῆς γῆς, παρέσχε πλῆθος ἀδιαγνώστων χαλκῶν τεμαχίων, δύο χαλκᾶ εἰδώλια βοῶν, χαλκοῦν δακτύλιον φέροντα ἐν τῇ σφενδόνη ἔγγλυφον καθήμενον τετράποδον, λεοντόποδα σκεύους, ἔλλιπῆ διπλοῦν πέλεκυν, ἔλλιπες εἰδώλιον γυμνῆς γυναικὸς καὶ χαλκοῦν νόμισμα.

Τὰ ἐξ Αἰγυπτιακῆς πορσελάνης εὐρήματα εἶναι δύο μικρὰ ἔλλιπεῖς καθήμεναι μορφαὶ ἔχουσαι αἰγυπτιακὰ γράμματα κατὰ τὰ

βάθρα. Τεμάχια ἰσταμένων μορφῶν, κεφαλαί θεῶν, τὸ ἄνω ἡμισυ λεοντοκεφάλου μορφῆς, ἴσως τῆς μεμφιτικῆς θεότητος Σεχμέτ, μικρὸν δισκάριον χρυσοῦν, ποικίλαι ψῆφοι ἐκ διαφορῶν ὑλῶν καὶ ἄλλα μικρὰ εὐρήματα.

Τὰ Αἰγυπτιακὰ ταῦτα εὐρήματα μαρτυροῦσι περὶ τῆς στενῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Ἰεροῦ τοῦ Ἀμνισοῦ μετὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἄλλὰ περὶ τῆς σχέσεως ταύτης παρέχει τεκμήρια καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν στρῶμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀφθονοῦσι τὰ λίθινα ἀντικείμενα.

Μεταξὺ τούτων ἄξια λόγου εἶναι ἑλλιπῆς ὑπερφυσικὸς πώρινος ἰέραξ, ἄλλου ἰέρακος τεμάχιον κεφαλῆς με ἐνθέτους ὀφθαλμούς, πώρινα ὄτα βοῦς καὶ κέρατα βοός, πόδες πτηνῶν καὶ λεόντων συμφυεῖς πρὸς πώρινα Ἴωνικὰ κιονόκρανα, μικρὰ μαρμαρίνη κεφαλή, ἴσως Πλούτωνος - Ὀσίριδος. Καὶ ὁ ἰέραξ ὡς ἱερὸν πτηνὸν τοῦ Ὁρου καὶ ὁ βοῦς ὡς ἱερὸς Ἄπις καὶ τὰ ἄλλα φέρουσι πρὸς τὴν Αἴγυπτον.

Μαρμαρίνου ἀγγείου τρία συναπτόμενα τεμάχια παρέχουσι τὸ πέρασ διστίχου ἐπιγραφῆς — ^{θερατα} _{μερωσ}, ἐλπίζεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν θὰ εὐρεθῆ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος.

Ἀφθονοὶ ὡσαύτως ἀνευρέθησαν πήλινοι λύχνοι, τῶν ὁποίων εἷς φέρει τὴν ὑπογραφήν «Κλάρου». Αἱ ποικίλαι παραστάσεις τῶν λύχνων τούτων ἀναμιμνήσκουσι ζωηρῶς τοὺς Μινωϊκοὺς σφραγιδολίθους, εἰκάζεται δὲ ὅτι ὁ μεταγενέστερος ἐκεῖνος λυχνοποιὸς εἶχεν ὑπ' ὄψει τοιούτους σφραγιδολίθους, τυχαίως καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἀνευρισκομένους.

Καὶ τὰ κατὰ τὸ 1934 γενόμενα εὐρήματα ἐξαίρουσι τὴν σημασίαν τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Ἀμνισοῦ, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ συνέχεια αὐτῶν θέλει διαφωτίσει περισσότερον τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀξιολογωτάτου τούτου μνημείου τῆς Μινωϊκῆς ἀρχαιολογίας.

Τοιαῦται ὑπῆρξαν αἱ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1934 ἐκ περιορισμένων ὅλως πόρων ἐκτελεσθεῖσαι, διευκολυνθεῖσαι δὲ ὅπωςδήποτε δι' ἀρωγῆς τοῦ

Ἐπιχειρήματα τῆς Παιδείας, καταβαλόντος τὰς ἀποζημιώσεις καὶ τὰ ὁδοιπορικὰ τῶν μετακινήθεντων πρὸς τοῦτο ὑπαλλήλων.

Οἱ ὅλοι πόροι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶναι, ὡς γνωστόν, μηδαμινοὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ κολοσσιαῖον μέγεθος τῶν ὑποχρεώσεων, τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλάς ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀπέναντι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εὐρισκομένων καὶ τῶν ὑπὸ τῆς γῆς κρυπτομένων ἀκόμη μνημείων τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Εἶναι δὲ ἠναγκασμένη ἡ Ἐταιρεία νὰ ἀποβλέπῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πόρους τῆς μικρᾶς αὐτῆς περιουσίας, ὅσῃν ἐσχημάτισε σὺν τῷ χρόνῳ διὰ μικρῶν φιλοτίμων δωρεῶν, διὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ἄλλοτε λειτουργήσαντος ἰδίου αὐτῆς λαχείου καὶ διὰ τῆς χρηστῆς καὶ ἀνιδιοτελοῦς διοικήσεως τῶν κυβερνησάντων αὐτήν. Ὁ κυριώτερος τῶν πόρων ὑπῆρξαν αἱ ἐκ τοῦ λαχείου εἰσπράξεις. Ἀλλὰ τὸ ἔσοδον τοῦτο, ὅπως ἄλλοτε εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκθέσῃ ἡ λογοδοσία τοῦ Συμβουλίου, πρὸ εἴκοσι πέντε περιόπου ἐτῶν ἀπεκόπη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἡ Ἐταιρεία ἐγκατελείφθη εἰς τοὺς ἄλλους μετριωτάτους αὐτῆς πόρους πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῆς ἔργου. Ἐπανελημμένως διεμαρτυρήθη τὸ Συμβούλιον πρὸς τὰς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις διὰ τὴν ἀπόσπασιν καὶ στέρησιν τῶν ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων δικαιωμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν εἶχε τύχει οὐδεμιᾶς ἰκανοποιήσεως, εἰ καὶ εἶχε ποτε, ἐν τῷ μεταξύ, διαφανῆ ἐλπίς τις διευθετήσεως τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τὸ ἔργον τῆς Ἐταιρείας ἀδικίας.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἔτος 1934 δύναται νὰ κληθῇ ἔτος δικαιοσύνης διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Ὁ τρώσας καὶ ἰάσατο! Τὰ ὑπομνήματα καὶ τὰ προφορικὰ διαθήματα τῆς Ἐταιρείας, στηριζόμενα εἰς τὸ ἀναμφισβήτητον αὐτῆς δίκαιον, εὔρον εὐήκοα ᾧτα οὐχὶ μόνον εἰς τὸν φυσικὸν προστάτην Ἐπιχειρηματὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Τσαλδάρην καὶ εἰς τὸν τότε Ἐπιχειρηματὴν τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σπυρίδωνα Λοβέρδον, οἱ ὅποιοι πάντες ἐσκέφθησαν ὡς δίκαιοι ἄνθρωποι καὶ ὡς πονοῦντες τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου γνήσιοι Ἕλληνες. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν

ὁ νόμος 6079, ὁ ὁποῖος ἐρρῦθμισεν ἐκ νέου τὰ τῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. Βεβαίως διὰ τῆς νέας ταύτης ῥυθμίσεως δὲν ἀπεδόθησαν τὰ ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν κρατηθέντα δικαιώματα τῆς Ἐταιρείας, οὐδὲ θὰ χορηγῶνται ἐτησίως ἐφεξῆς εἰς αὐτὴν πλείονα τῶν $10/100$ τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων τοῦ λαχείου τοῦ στόλου — ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ τὰ δέκα ταῦτα ἑκατοστὰ μετὰ μακροχρόνιον στέρησιν καὶ ἀναγκαστικὴν ἀπεργίαν ἀποτελοῦσι φωτεινὴν πρᾶξιν τῆς Κυβερνήσεως. Τὸ Συμβούλιον βαθέως αἰσθανόμενον τὴν ἀξίαν τῆς δικαίας ταύτης πράξεως ἐνόμισε καθῆκον αὐτοῦ, ὅπως διαδηλώσῃ ζῶηροτέραν τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Ἐταιρείας καὶ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 28 Δεκεμβρίου 1934 ἐξέλεξε τὸν μὲν Πρωθυπουργὸν κ. Τσαλδάρην ἐπίτιμον ἑταῖρον, τοὺς δὲ Ὑπουργοὺς κ.κ. Λοβέρδον καὶ Μακρόπουλον ἰσοβίους τακτικοὺς ἑταίρους.

Εὐχόμεθα ὅπως ἡ ἀπαρχὴ αὕτη δικαιοσύνης ἀποβῆ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὁδηγὸς τῶν ἐκάστοτε Κυβερνήσεων πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀλλὰ καὶ πρὸς σεβασμὸν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς.

Συμπληροῦσα τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς ἔργον ἡ Ἐταιρεία ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ ἔτος 1934 ἓνα ἀκόμη τόμον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, περιέχοντα ἑπτὰ ἐπιστημονικὰς πραγματείας μετὰ πλουσίας εἰκονογραφήσεως, δαπανήσασα περὶ τὰς 110 χιλιάδας δραχμῶν.

Ὡσαύτως ἐδημοσιεύθη εἰς τόμος Πρακτικῶν διὰ τὸ ἔτος 1933, περιέχων τὰς ἐργασίας τῆς Ἐταιρείας.

Διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς πολυτίμου ἀρχαιολογικῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης ἡ Ἐταιρεία ἐδαπάνησεν 79.470,25 δραχμῶν, ἐδέχθη δὲ εὐγνωμόνως καὶ πλείονας δωρεὰς ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδαπῶν βιβλίων.

Ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις πωλουμένων φωτογραφιῶν καὶ δελταρίων, τῶν δυνάμει τοῦ νόμου 4823 ἀνα-

τεθειμένων εἰς τὴν φροντίδα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, προέκυψε κέρδος δρ. 77.494,10 διανεμηθησόμενον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου.

Βεβαίως τὸ ποσὸν δὲν εἶναι ὑπερβολικόν, ἀλλ' ἐλπίζομεν ὅτι ἐπεκτεινομένης τῆς ὀργανώσεως θέλει αὕτη ἀποδώσει περισσότερα, εὐρυννομένου οὕτω μᾶλλον καὶ τοῦ κύκλου τῶν δελταρίων ποιότητος.

Εἰργάσθημεν, Κυρίαὶ καὶ Κύριοι, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως πρὸς τὴν μεγάλην ἡμῶν παράδοσιν καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερικότητος ἀπέναντι τῶν γλίσχρων μέσων, τὰ ὅποια ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ νόμου 6079 περὶ τοῦ λαχείου τοῦ στόλου θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ συντάξωμεν εὐρύτερον τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1935. Ἄλλ' ἀπέχει, φοβούμεθα, ἀκόμη πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία θὰ εἶναι ἰκανὴ νὰ πράξῃ πλήρως τὸ καθήκον αὐτῆς πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς πατρίου ἱστορίας. Τοῦτο δέ, διότι τὰ παρεχόμενα εἰς αὐτὴν μέσα εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ πολλοῖς ἀντίληψιν ὅτι ἡ ἀσχολία περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας ἡμῶν εἶναι εἶδος πολυτελείας, ἀμφιβόλου χρησιμότητος, δυνάμενον εὐκόλως νὰ θυσιασθῇ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀνεργματίστου συγχρόνου βιοτικῆς φιλοσοφίας.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ὠφείλομεν νὰ ἀφορμηθῶμεν ἀπὸ τῶν σκέψεων τῆς ἀπλῆς πρακτικῆς χρησιμότητος τῆς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικῆς ταύτης ἐπιστήμης, πάλιν παρατηροῦμεν ὅτι οἱ δῆθεν φιλοσοφοῦντες δὲν ἔχουν ἀκριβῆ καὶ σαφῆ ἔννοιαν οὐδὲ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῇ ὅλῃ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ.

Εἶναι δὲ στοιχειωδῶς σαφὲς ὅτι ἐπιδιώκοντες νὰ καταστήσωμεν τὴν ἡμετέραν χώραν ἓνα τῶν σημαντικωτέρων στόχων τῶν ξένων περιηγήσεων, εἴμεθα, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἠναγκασμένοι νὰ στηρίξωμεν πᾶσαν ἡμῶν τὴν ὄντως ἐθνικὴν ταύτην προσπάθειαν ἐπὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ μνημειακῆς καθ' ὅλου πραγματικότητος. Πρωτίστη ἄρα μέριμνα ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ ἐνίσχυσις τῆς

εἰδικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων αὐτῆς ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς αὐτὴν καθηκόντων πρὸς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Εἶναι δὲ τὰ καθήκοντα ταῦτα κυριώτατα διπλᾶ ἤτοι καθαρῶς ἐπιστημονικὰ καὶ διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικά.

Τὰ κυρίως ἐπιστημονικὰ ἔργα εἶναι ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη τῶν εὗρημάτων καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν δημοσίευσις. Ἡ ἀνασκαφὴ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ ἄνευ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας.

Μέγα μέρος τῆς ἐργασίας ταύτης ἐκτελεῖ ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία. Εὐκταῖον δὲ θὰ ἦτο ἂν συνεκέντρον εἰς τὸ ἐξῆς ἀκόμη περισσότερον, αὐστηρῶς περιοριζομένη, ὅπως καὶ σήμερον, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀσχολίαν, τὴν ὁποῖαν εὐστοχώτατα ἀπὸ ἐτῶν ἀσκει.

Ἄλλ' ἴσης σημασίας εἶναι τὰ λεγόμενα διοικητικὰ ἢ πρακτικὰ ἐπιστημονικὰ καθήκοντα τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Αἱ διοικητικαὶ αὗται ὑποχρεώσεις περιλαμβάνουσι τὴν συντήρησιν τῶν μνημείων, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων, ἐν τῇ γενικωτάτῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ.

Ἡ συντήρησις τῶν μνημείων καὶ ἡ παράστασις αὐτῶν εἴτε ἐν κλειστῷ εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ χώρῳ εἶναι τοσαύτης σπουδαιότητος ὥστε, ὅταν τὸ Κράτος δὲν ἔχη τὴν ἰκανότητα νὰ διεξαγάγῃ ἀποτελεσματικῶς τὸ ἔργον τοῦτο, ὀφείλει μετὰ πάσης εἰλικρινείας νὰ μὴ αὐξάνῃ τὰς τοιαύτας αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ νὰ ἀναστέλλῃ νέας ἀνασκαφάς. Βεβαίως διὰ χώραν, ὅπως ἡ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι παγκόσμιον κτῆμα καὶ θέμα γενικῆς μελέτης, τοιαύτη ἀπόφασις θὰ ἦτο ἥκιστα τιμητικὴ. Ἄλλ' ἐὰν μετὰ τὴν εὔρεσιν τῶν μνημείων δὲν αισθανώμεθα τὴν δύναμιν νὰ τὰ συντηρήσωμεν εἶναι μυριάκις προτιμότερον νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν εὔρεσιν.

Ἄλλ' εἶναι ἄρα γε ἀνέφικτος ἡ οἰκονομικὴ ἰκανότης, διότι περὶ ταύτης πρόκειται, ὅπως παρουσιάσωμεν ἀξίως αὐτῶν τὰ ἱστορικὰ ἡμῶν μνημεῖα;

Ἡ μέχρι τοῦδε πείρα διδάσκει ὅτι δὲν ἀπαιτοῦνται ὑπέρογκα ποσὰ πρὸς τοῦτο. Ἀπαιτεῖται μόνον συστηματικὴ ἐργασία ἐπὶ

μακρότερον χρονικὸν διάστημα καὶ μείζων ἐπίγνωσις παρὰ τοῖς μὴ ἀρχαιολόγοις περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἔργου, ὥστε ἡ παρεχομένη οἰκονομικὴ ἐπικουρία νὰ μὴ παρίσταται ὡς ῥωμαντικὴ ματαιοδοξία.

Ἡ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τηρηθεῖσα ἀρχαιολογικὴ τακτικὴ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει εὐοίωνα τινὰ σημεῖα περὶ τῆς ὀρθοτέρας ἐν τῷ μέλλοντι κατευθύνσεως ἐκ μέρους τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος.

Τὴν πρὸς τὴν συστηματικὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας καθ' ὅλου ὡς καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ἰδίᾳ κατεύθυνσιν ὀφείλει νὰ καταστήσῃ τὸ Κράτος ἐντονωτέραν, ὄχι ἀπλῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν στοιχειώδους καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ διὰ λόγους ἀμέσου δημοσιονομικοῦ συμφέροντος.

Δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἀνίκανος νὰ αἰσθανθῇ τὸ καθήκον αὐτῆς καὶ νὰ διακρίνῃ τὸ συμφέρον της. Ἐχομεν δὲ πλήρη πεποίθησιν ὅτι μάλιστα μετὰ τὸν τελευταῖον ἠθικὸν ἔθνικὸν συγκλονισμόν ἔτι μᾶλλον θὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἱστορικοῦ παράγοντος πρὸς ἀνακαίνισιν. Αἱ μεγάλαι συγκινήσεις θεραπεύουν ἀπὸ μεγάλων νόσων!